

Klauzurní práce č. 3 (111) konaná dne 13. června 2014

Pan domácí

Hudebník Alex, majitel činžovního domu v Praze 10, se rozhodl zbavit se svého nájemníka, který obýval prostorný byt ve druhém patře a měl platnou nájemní smlouvu. Nejprve mu nabízel 100 tisíc korun za to, že se Vít dobrovolně odstěhuje, což důchodce Vít odmítl s tím, že má platnou nájemní smlouvu a úhrada stěhovacích nákladů je předčasná. Jednoho dne odpoledne obviněný Alex zatelefonoval Vítovi a požadoval, aby se do měsíce vystěhoval, jinak zařídí, aby Víta přejelo auto, osobně mu „zpreráží hnáty“, „zmydlí ho jako hada“, „zašlápne jako brouka“. Důchodce Vít byl ovšem nedoslýchavý, nerozuměl Alexovu sdělení a do telefonu opakoval, že „nerozumí, neslyší, hady nechová“ a zavěsil.

Otázky

1. Jak právně posoudíte jednání obviněného Alexe ? Odůvodněte.
2. Alex se poradil se svým známým Janem a dohodli se, že důchodce Víta donutí k ukončení nájemního vztahu tím, že mu znemožní byt používat. Když poškozený Vít odjel na tři týdny do lázní, opatřili si oba muži technický prostředek pro otevírání dveří, otevřeli dveře bytu Víta, vstoupili dovnitř a začali byt vyklízet a opatrně všechny věci důchodce deponovali ve společné sušárně v domě. I když si počínali opatrně, přesto se Janovi podařilo neopatrností rozbít benátské zrcadlo (škoda 20 000 Kč). Když byl byt vyklizen, oba muži vypnuli přívod elektrického proudu do bytu, odpojili přívod vody, zazdili komín, zatloukli okno a byt opatřili novým zámekem. Poškozením dveří a původního zámku způsobili škodu 2 000 Kč. Jak právně posoudíme jednání Alexe a Jana ? Odůvodněte.
3. Po vyklizení bytu důchodce Víta si Alex vzpomenu, že ve sklepě má Vít složeno ještě uhlí, kterým vytápěl byt. Usoudil, že když mu zazdil komín v bytě, tak důchodce již žádné uhlí nepotřebuje, a sám uhlí z volně přístupného společného sklepa odstranil a prodal – škoda 5 623 Kč.
4. Posuďte trestní odpovědnost obviněného Alexe a Jana v případě modifikace skutkových okolností, tj. tehdy, jestliže Alex Janovi namluvil, že důchodce Vít zemřel a že vše (vstup do bytu a vyklizení bytu) se děje s výslovným souhlasem dědiců Víta,

kteří si přijdou věci za čas vyzvednout, protože momentálně jsou v zahraničí. Jan neměl důvod o tvrzení Alexe pochybovat. Odůvodněte.

5. Po zahájení trestního stíhání Alexe státní zástupce Emil usnesením podle § 171 odst. 1 tr. řádu trestní věc Alexe popsanou v zadání postoupil k projednání jako přestupek proti občanskému soužití Úřadu městské části Praha 10. Usnesení se stalo pravomocným dne 10. 4. 2013. Lze zjednat ve věci nápravu a v jaké lhůtě ? Odůvodněte.
6. Samosoudce rozhodl o skutku popsaném v zadání trestním příkazem, ve kterém také rozhodl o náhradě škody poškozenému Vítovi: Uložil obžalovanému povinnost hradit škodu způsobenou trestným činem ve výši 30 000 Kč. Poškozený Vít nesouhlasil s výší škody. Může podat nějaký řádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu a v jaké lhůtě ? Odůvodněte.
7. Předpokládejme, že věc nebyla rozhodnuta trestním příkazem, ale konalo se standardní hlavní líčení. Dne 13. 6. 2013 byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek v trestní věci obžalovaného Alexe. Téhož dne podal Alex odvolání a ještě večer odjel na dechovkovou megapárty „Už troubějí...“ v Turnově, kde se předávkoval drogami a kde také zemřel. Jak odvolací soud rozhodne o podaném odvolání Alexe ? Odůvodněte.

Poznámka:

1. U všech závěrů obsažených v odpovědích týkajících se subsumpce případu pod zákonné ustanovení musí být ustanovení přesně citováno (nejen jeho název, ale i číslo paragrafu, odstavce, písmeno, alinea).
2. Při subsumpci musí být provedena konfrontace požadavků obsažených v zákonném ustanovení se skutkovým zjištěním (podobně jako to činí soud ve výroku rozsudku).
3. Závěry obsažené v odpovědích musí být náležitě odůvodněny (např. třeba uvést, proč třeba určité jednání posuzovat jako účastenství ve formě návodu a nikoli jako spolupachatelství).

Pan domácí- řešení

1) Alex spáchal pokus přečinu vydírání podle § 21 odst. 1, § 175 odst. 1 TZ.

Alex zatelefonoval důchodci Vítovi a sdělil mu, že se má z bytu vystěhovat a neučiní-li tak, Alex zařídí, že Víta „přejede auto“ nebo mu „zpřeláme hnáty“, „zmydlí ho jako hada“, „zašlápne jako brouka“. Hudebník Alex měl touto cestou v úmyslu přimět pana Víta k tomu, aby se proti své vůli z domu vystěhoval. Prostředkem nátlaku na vůli pana Víta měla být *pohrůžka násilím*, již se ve smyslu § 175 odst. 1 TZ rozumí jak pohrůžka bezprostředního násilí, tak i pohrůžka násilí, které má být vykonáno až s odstupem času. *Násilím* tu rozumíme každé použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu. U trestného činu vydírání se sice nevyžaduje, aby pachatel pohrůžkou násilí dosáhl toho, co sledoval („nutí“), pohrůžka však musí být adresována poškozenému a ten ji musí vnímat. V klauzurním případě byl však důchodce Vít nedoslýchavý, a proto Alexovým hrozbám vůbec neporozuměl. Ač Alex jednal v úmyslu ovlivnit vyslovenými hrozbami rozhodování důchodce Víta, nemohl tento následek pro vlastnosti poškozeného vůbec nastat. Alex se tudíž dopustil úmyslného jednání, které ve smyslu § 21 odst. 1 TZ bezprostředně směřovalo k tomu, aby jiného pohrůžkou násilí nutil, aby něco konal. Přečin vydírání nebyl dokonán, ale půjde pouze o pokus tohoto trestného činu na tzv. *nezpůsobilém předmětu útoku* (srov. č. 1/1980 Sb. rozh. tr., č. 10/1979 Sb. rozh. tr.).

2) Jednání obviněných Alexe a Jana posoudíme jako jednočinný souběh přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 TZ a přečinu vydírání podle § 175 odst. 1 TZ, spáchaných ve spolupachatelství dle § 23 TZ.

Alex a Jan se dohodli, že důchodce Víta donutí k ukončení nájemního vztahu tím, že mu znemožní byt používat. Za tímto účelem vnikli v době Vítovy nepřítomnosti do bytu, odstěhovali jeho věci do společné sušárny domu, vypnuli přívod elektřiny a vody, zazdili komín, zatloukli okno a byt opatřili novým zámkem. Prostředek působení na Vítovu vůli zde spočíval v navození neočekávané situace, kdy Vít nemohl vstoupit do svého bytu a byl nucen si hledat narychlo nové ubytování (mimoto ani neměl své věci, o nichž zřejmě hned nevěděl, kde jsou). Takovýto stav lze považovat za významné příkoří a lze v něm (resp. v hrozbě jeho trvání) spatřovat *pohrůžku jiné těžké újmy* ve smyslu ustanovení § 175 odst. 1 TZ. Obvinění tímto způsobem Víta nutili, aby se podrobil Alexovým požadavkům a souhlasil s ukončením nájemního vztahu.

Pronajatý byt v činžovním domě sloužil Vítovi bezesporu za *obydlí* (§ 133 TZ). Před zásahy do domovní svobody je chráněn jakýkoli oprávněný uživatel obydlí i proti vlastníkovu nemovitosti (č. 16/1995 Sb. rozh. tr.), v níž se obydlí nachází. Tak je tomu i tehdy, má-li vlastník např. vykonatelné rozhodnutí k vyklizení uživatele bytu (vlastník musí požádat o výkon rozhodnutí vyklizením podle § 340 a násl. OSŘ). V otevření bytu důchodce Víta a ve vstupu do tohoto bytu bez

jeho souhlasu lze tudíž spatřovat „neoprávněné vniknutí“ ve smyslu § 178 odst. 1 TZ.

Ten, kdo takto neoprávněně vnikne do bytu jiného a překoná zároveň překážku, jejímž účelem je vniknutí zabránit, se trestá přísněji dle § 178 odst. 2 TZ. Za *překonání překážky* je možno považovat i nenásilné odemknutí dveří pravým klíčem či klíčem univerzálním bez svolení oprávněné osoby.

Alex a Jan se popsaných opatření ve Vítově bytě dopustili po vzájemné dohodě společným úmyslným jednáním (§ 23 TZ), jímž porušovali jak Vítovu domovní svobodu tak i jeho právo na svobodu rozhodování. Jde tedy o jediný skutek, jímž Alex a Jan společně

- jednak neoprávněně vnikli do obydlí jiného překonáním překážky, jejímž účelem je zabránit vniknutí,

- jednak jiného pohrůžkou těžké újmy nutili, aby něco konal

a stali se tak spolupachateli přečinů porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 TZ a vydírání podle § 175 odst. 1 TZ, spáchaných v jednočinném souběhu.

Oba tyto úmyslné trestné činy spadají do kategorie přečinů ve smyslu § 14 odst. 2 TZ, neboť za žádný z nich nehrozí obviněným trest odnětí svobody, jenž by převyšoval pět let.

Škoda, kterou Jan z nedbalosti způsobil rozbitím zrcadla, ani škoda ve výši 2000,- Kč způsobená oběma obviněnými poškozením dveří a původního zámku, nemá na trestněprávní kvalifikaci jednání kteréhokoli z obviněných vliv. Přečin poškození cizí věci dle § 228 TZ je úmyslným trestným činem, resp. předpokládá způsobení škody nikoli nepatrné ve smyslu § 138 odst. 1 TZ.

Alex a Jan se v tomto případě rovněž nedopustili trestného činu krádeže [např. ve smyslu ust. § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 TZ], neboť neměli úmysl přisvojit si vybavení bytu pana Víta, které umístili do sušárny ve společných prostorách domu a nevyloučili tak tyto věci z dispozice jejich vlastníka.

Poznámka:

Lze tolerovat, pokud řešitel uvede také jednočinný souběh s přečinem neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 TZ.

Názor, že jednočinný souběh trestných činů odpovídajících nynějším ust. § 178 a § 208 odst. 2 TZ je zpravidla vyloučen, byl vysloven v judikatuře (č. 57/2001 Sb. rozh. tr.) a v návaznosti na ni i v trestněprávní nauce. Tento názor vychází z předpokladu, že skutková podstata trestného činu dle § 208 odst. 2 TZ má vůči trestnému činu porušování domovní svobody toliko podpůrný charakter. Lze ovšem namítat rozdílný objekt obou trestných činů a argumentovat tím, že vyloučením souběhu není postižen následek trestného jednání v podobě

neoprávněného zásahu do práva k bytu jiného, který přetrvává i po dokonání trestného činu porušování domovní svobody.

3) Vedle trestných činů uvedených v otázce č. 1 se Alex sám dopustil ještě přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TZ, a to ve vícečinném souběhu.

Trestného činu krádeže dle § 205 odst. 1 písm. a) TZ se dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou.

Alex si po vyklizení bytu důchodce Víta vzpomenu, že ve společném sklepě domu má Vít složeno uhlí, kterým byt vytápěl. Alex usoudil, že Vít vzhledem k okolnostem toto uhlí již nebude potřebovat, a proto je sám z volně přístupného společného sklepa odstranil a prodal. Vítovi tak způsobil škodu ve výši 5623,-Kč.

Zadání nenechává na pochybách, že Vítovo uhlí bylo vůči Alexovi cizí věcí. Alex uhlí odňal z faktické moci Víta tím, že je odstranil ze společného sklepa a zároveň si tak zjednal možnost s uhlím disponovat jako s vlastním. Vzhledem k tomu, že Alex uhlí odstranil ze společných, volně přístupných prostor bytu, nejsou naplněny znaky skutkové podstaty krádeže vloupáním dle § 205 odst. 1 písm. b) TZ, neboť Alex nevnikl do (pro něj) uzavřeného prostoru ve smyslu výkladového ustanovení § 121 TZ. Půjde o krádež prostou, jejíž spáchání předpokládá způsobení škody nikoliv nepatrné, tedy nejméně 5000 Kč (§ 138 odst. 1 TZ).

Prostá krádež dle § 205 odst. 1 písm. a) TZ je přečinem, neboť na ni trestní zákon nestanoví trest odnětí svobody, jenž by převyšoval pět let (srov. § 14 odst. 2 TZ).

Skutek je souhrn všech vnějších projevů vůle pachatele, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva. Alex nejprve společně s Janem protiprávně vnikl do bytu důchodce Víta a tento byt vyklidil s cílem přinutit Víta k ukončení nájemního vztahu. Teprve poté se rozhodl, že odcizí Vítovo uhlí ze sklepa. Dopustil se tedy dvou různých jednání, která nebyla projevem téže vůle a která byla příčinou různých trestněprávně relevantních následků. Jde o dva skutky, přičemž oba byly spáchány dříve, než byl za některý z nich vyhlášen odsuzující rozsudek (§ 43 odst. 2 TZ). Takový případ mnohosti trestných činů označujeme jako vícečinný souběh. Pro úplnost lze připomenout, že trestného činu krádeže se Alex dopustil již jako samostatný pachatel a nikoli ve spolupachatelství s Janem.

4) Jednání Alexe v takovém případě posoudíme opět jako jednočinný souběh přečinů dle § 178 odst. 1, 2 a § 175 odst. 1 TZ, s tím rozdílem, že tentokrát Alex vystupoval jako samostatný pachatel. Jan nebyl za své jednání trestně odpovědný pro skutkový omyl pozitivní ohledně okolnosti vylučující protiprávnost (§ 18 odst. 4, § 30 odst. 1 TZ).

Alex Janovi namluvil, že důchodce Vít zemřel a že vše (vstup do bytu a vyklizení bytu) se děje s výslovným souhlasem dědiců Víta, kteří si přijedou věci za čas vyzvednout. Dále je třeba vycházet z popisu jednání obviněných uvedeného v otázce č. 2, tzn., že oba obvinění postupovali společně.

Obviněný Jan nebyl za své jednání trestně odpovědný pro skutkový omyl pozitivní ohledně okolnosti vylučující protiprávnost (mylně se domníval, že jedná na základě svolení osob, jejichž zájmy byly dotčeny, viz § 18 odst. 4, § 30 odst. 1 TZ).

Trestněprávní kvalifikace jednání Alexe zůstane stejná jako v odpovědi na otázku č. 2, s tím rozdílem, že Alex nyní vystupoval jako samostatný pachatel dle § 22 odst. 1 TZ. Alex totiž spáchal trestný čin společným jednáním s osobou trestně neodpovědnou pro omyl dle § 18 odst. 4 TZ; *nejde proto o spolupachatelství, ale o spáchání trestného činu jediným pachatelem* (obdobně, jako v případě společného jednání s osobou nepřičetnou nebo trestně neodpovědnou pro nedostatek věku, viz č. 51/1970 Sb. rozh. tr.).

Alexovo jednání nelze v daném případě posoudit ani jako tzv. *nepřímé pachatelství* dle § 22 odst. 2 TZ.

Podle § 22 odst. 2 věta první TZ je pachatelem trestného činu i ten, kdo k jeho provedení *užil jiné osoby*, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně.

Zákonodárce rezignoval na obecnou definici nepřímého pachatelství a přistoupil rovnou k taxativnímu výčtu případů, kdy podle něj jde o nepřímé pachatelství. Dle trestněprávní nauky je však podstatným znakem nepřímého pachatelství vždy úmysl nepřímého pachatele spáchat trestný čin *prostřednictvím jiného* (tzv. živého nástroje). Předpokladem tedy je skutečnost, že nepřímý pachatel *sám nejedná* způsobem charakteristickým pro danou skutkovou podstatu. Institut nepřímého pachatelství je totiž *doplňkem akcesority účastenství* a jeho účelem je trestní postih osob, jež by se jinak využitím osoby trestně neodpovědné postihu zcela vyhnuly.

V klauzurním případě se však ze strany Alexe materiálně jednalo o „spolupachatelství“ s trestně neodpovědným Janem, kdy se Alex sám rovněž dopouštěl jednání charakteristického pro oba přečiny uvedené v řešení k otázce č. 2. Na skutečnost, že Alex sám Jana k součinnosti zlákal, je třeba hledět stejně jako na případy, kdy je jednání odpovídající organizátorství či návodu dle § 24 odst. 1 TZ zahrnuto ve spolupachatelství.

5) Ano, lze zjednat nápravu postupem podle § 174a TŘ, do tří měsíců od právní moci rozhodnutí, tj. nejpozději do 10. 7. 2013.

Po zahájení trestního stíhání státní zástupce Emil usnesením podle § 171 odst. 1 TŘ trestní věc Alexe postoupil k projednání jako přešupek proti občanskému soužití Úřadu městské části Praha 10. Usnesení se stalo pravomocným dne 10. 4. 2013.

Proti usnesení státního zástupce o postoupení věci k projednání jinému orgánu může obviněný, a je-li znám, též poškozený, podat stížnost (§ 171 odst. 2 TŘ). Pokud ovšem usnesení již nabylo právní moci (např. uplynutím lhůt dle § 143 odst. 1 TŘ), vytváří překážku věci pravomocně rozsouzené (*rei iudicatae*) a Alexe již v

zásadě nebude možné pro tentýž skutek znovu trestně stíhat. Zrušit pravomocné usnesení o postoupení věci bude možné jedině využitím mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce dle § 174a odst. 1 TŘ. Každé usnesení o postoupení věci musí být totiž státním zástupcem, jenž je vydal, po své právní moci bezodkladně doručeno Nejvyššímu státnímu zastupitelství (§ 173a TŘ). (Jde o postup nižších státních zástupců z úřední povinnosti; nelze však samozřejmě vyloučit, že se některá z osob zúčastněných na řízení nebo i jiná osoba obrátí na nejvyššího státního zástupce s podnětem o přezkoumání usnesení o postoupení věci a zrušení takového usnesení.)

Podle § 174a odst. 1 TŘ je nejvyšší státního zástupce mimo jiné oprávněn zrušit nezákonné usnesení nižších státních zástupců o postoupení věci jinému orgánu do tří měsíců od právní moci takového nezákonného rozhodnutí. Podle § 60 odst. 2 TŘ končí lhůta stanovená podle měsíců uplynutím toho dne, který svým číselným označením odpovídá dni, kdy se stala událost určující počátek lhůty. V daném případě se neaplikuje § 60 odst. 3 TŘ, neboť 10. červenec 2013 nebyl dnem pracovního klidu nebo pracovního volna.

Zruší-li nejvyšší státní zástupce nezákonné usnesení o postoupení věci jinému orgánu, bude nižší státní zástupce, jenž vadné usnesení vydal, pokračovat v trestním stíhání obviněného Alexe, s tím, že bude vázán právními názory a pokyny vyslovenými nejvyšším státním zástupcem dle § 174a odst. 3 TŘ.

6) Důchodce Vít jako poškozený žádný řádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu podat nemůže, neboť není osobou oprávněnou podat odpor proti trestnímu příkazu (§ 314g odst. 1 TŘ a contrario).

Samosoudce rozhodl o skutku popsaném v zadání trestním příkazem, ve kterém také rozhodl o náhradě škody poškozenému Vítovi. Trestní řád v ustanovení § 314g odst. 1 věta první vymezuje okruh osob, jež jsou oprávněny podat *odpor* jako zvláštní opravný prostředek, jímž se trestní příkaz ze zákona ruší a samosoudce je povinen nařídit ve věci hlavní líčení (314g odst. 2 TŘ). Poškozený mezi osoby oprávněné podat odpor nepatří. Vítovi nezbude, než se požadované vyšší náhrady škody domáhat v řízení před civilními soudy (srov. i § 135 odst. 1 občanského soudního řádu).

7) Odvolací soud napadený rozsudek zruší a trestní stíhání zastaví s ohledem na ust. § 257 odst. 1 písm. c), § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. e) TŘ.

V trestní věci obžalovaného Alexe byl dne 13. 6. 2013 soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek. Téhož dne podal Alex odvolání a ještě večer odjel na dechovkovou megapárty „Už troubějí...“ v Turnově, kde se předávkoval drogami a kde také zemřel.

Podle § 257 odst. 1 písm. c) TŘ zruší odvolací soud napadený rozsudek a trestní stíhání zastaví, shledá-li, že je dána některá z okolností, jež by odůvodňovaly

zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně. Podle § 223 odst. 1 TŘ soud prvního stupně zastaví trestní stíhání, shledá-li za hlavního líčení, že je tu některá z okolností uvedených v § 11 odst. 1 TŘ. Mezi okolnosti uvedené v § 11 odst. 1 TŘ, pro které nelze pokračovat v trestním stíhání a trestní stíhání musí být zastaveno, patří i smrt obviněného [§11 odst. 1 písm. e) TŘ].